

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Вплив запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах України під час правового режиму воєнного стану на стан забезпечення безпеки туристів

Андрій А. Моца ¹ *

¹ Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (Україна). Доцент кафедри географії та туризму, канд. юрид. наук, доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: andriy.motsa@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідниця

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.7-8.10](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.7-8.10)

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір
ліцензовано на
умовах Ліцензії
Creative Commons
«Із Зазначенням
Авторства –
Некомерційна 4.0
Міжнародна»
(CC BY-NC 4.0).

OPEN ACCESS

У статті досліджено вплив запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах України під час правового режиму воєнного стану на забезпечення безпеки туристів. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю забезпечення належного рівня безпеки для громадян і туристів в умовах сучасних викликів, пов'язаних із воєнним конфліктом та геополітичними змінами. У статті висвітлено основні аспекти безпеки в туризмі, які включають фізичний, правовий, економічний та соціальний захист туристів. Автор підкреслює, що безпека в галузі туризму є ключовою умовою для її сталого розвитку та залучення туристів як на внутрішньому, так і міжнародному рівнях. Згідно із законодавством України, заходи з безпеки охоплюють захист прав та інтересів туристів, інформування про можливі загрози, забезпечення належних умов для перебування, транспортування, проживання та рекреації. Особливу увагу приділено аналізу правових аспектів забезпечення безпеки туристів в умовах воєнного стану. Указ Президента України № 64/2022 та Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2023 року встановлюють посилений режим у прикордонних регіонах, що передбачає обмеження на пересування громадян, введення додаткових перевірок і спеціальних дозволів для перебування в прикордонній зоні. Введення цих заходів має на меті мінімізацію ризиків, пов'язаних із можливими диверсіями, незаконною міграцією та іншими загрозами. Однак такі обмеження суттєво впливають на туристичні потоки, знижуючи кількість відвідувачів та створюючи труднощі для туристичних операторів. У роботі акцентовано на обов'язках суб'єктів туристичної діяльності щодо інформування туристів про ризики, забезпечення їх спеціальним спорядженням та кваліфікованим супроводом на маршрутах, а також наданні допомоги у випадку надзвичайних ситуацій. Підкреслено, що створення безпечних умов для туристів є необхідним для збереження їхнього життя та здоров'я, а також сприяє збереженню довіри до туристичного сектору України. Автор зазначає, що посилений прикордонний режим вимагає адаптації місцевих органів влади та туристичних компаній до нових умов. Зокрема, необхідним є розроблення ефективних механізмів управління ризиками, що дозволить мінімізувати негативний вплив обмежень на економіку прикордонних регіонів. У статті наголошується на важливості співпраці з міжнародними партнерами для впровадження передових практик у сфері безпеки туризму, що сприятиме збереженню туристичної привабливості України навіть в умовах воєнного стану. Зроблено висновок, що, попри обмеження, запроваджені в умовах воєнного стану, необхідно знаходити баланс між забезпеченням національної безпеки та підтримкою розвитку туризму як важливого сектора економіки.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

запровадження посиленого режиму, прикордонні регіони, воєнний стан, безпека туристів, туризм, туристична інфраструктура.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

The Impact of the Introduction of Enhanced Security in the Border Regions of Ukraine During the Legal Regime of Martial Law on the State of Tourist Safety

Andriy Motsa ¹ *

¹ Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine). Associate Professor at the Department of Geography and Tourism, PhD in Law, Associate Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: andriy.motsa@gmail.com

ARTICLE INFO

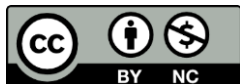
ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.7-8.10](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.7-8.10)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution–NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article examines the impact of the introduction of a toughened regime in the border regions of Ukraine during the legal regime of martial law on the safety of tourists. The relevance of the study is due to the need to ensure an adequate level of security for citizens and tourists in the context of modern challenges related to military conflict and geopolitical changes. The article highlights the main aspects of security in tourism, including physical, legal, economic and social protection of tourists. The author emphasizes that security in the tourism industry is a key condition for its sustainable development and attraction of tourists both domestically and internationally. According to Ukrainian law, security measures include protecting the rights and interests of tourists, informing them of possible threats, and ensuring proper conditions for their stay, transportation, accommodation, and recreation. Particular attention is paid to the analysis of legal aspects of ensuring the safety of tourists under martial law. Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 and Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 7, 2023 establish a toughened regime in the border regions, which provides for restrictions on the movement of citizens, additional checks and special permits for staying in the border area. The introduction of these measures is aimed at minimizing the risks associated with possible sabotage, illegal migration and other threats. However, such restrictions have a significant impact on tourist flows, reducing the number of visitors and creating difficulties for tourism operators. The paper focuses on the obligations of tourism entities to inform tourists about the risks, provide them with special equipment and qualified support on the routes, and provide assistance in case of emergencies. It is emphasized that creating safe conditions for tourists is necessary to preserve their lives and health, and also helps to maintain confidence in the tourism sector of Ukraine. The author notes that the tightened border regime requires local authorities and travel companies to adapt to the new conditions. In particular, it is necessary to develop effective risk management mechanisms that will minimize the negative impact of restrictions on the economy of border regions. The article emphasizes the importance of cooperation with international partners to implement best practices in the field of tourism security, which will help to maintain Ukraine's tourist attractiveness even under martial law. The author concludes that, despite the restrictions imposed under martial law, it is necessary to find a balance between ensuring national security and supporting the development of tourism as an important sector of the economy.

KEYWORDS

introduction of enhanced regime, border regions, martial law, tourist safety, tourism, tourism infrastructure.

1. Вступ

В умовах воєнного стану, запровадженого через збройну агресію російського агресора, питання забезпечення безпеки в прикордонних регіонах України набуває особливої актуальності. Посилений режим охорони державного кордону та додаткові заходи безпеки суттєво впливають на туристичну діяльність у цих регіонах. Туристи, які подорожують прикордонними територіями, потребують надійного захисту та своєчасного інформування про потенційні ризики. Тому важливим аспектом є адаптація туристичної інфраструктури до нових викликів, що виникли внаслідок воєнних дій. Крім того, міжнародний досвід свідчить про необхідність чіткого регулювання туристичних потоків у зонах підвищеної небезпеки. З огляду на це, застосування посиленого режиму безпеки повинно бути спрямоване на створення умов для мінімізації загроз і підтримання туристичного потенціалу України.

2. Огляд літературних джерел

Аналіз останніх досліджень і публікацій з теми впливу кризових ситуацій на безпеку туризму показує різноманітність наукових підходів та інтерес до вивчення цього питання. Зокрема, Г. Заваріка підкреслює, що система безпеки туризму повинна бути комплексною, включаючи заходи з залучення правоохоронних та спеціалізованих органів, а також приватних охоронних фірм для забезпечення безпеки транспорту, готельних та рекреаційних комплексів, туристичних центрів тощо. Важливою умовою розвитку галузі є реалізація масштабної інформаційної кампанії, спрямованої на підвищення привабливості вітчизняних туристичних центрів, з обов'язковим висвітленням у засобах масової інформації заходів, що сприяють забезпеченню безпеки. На думку вченої, для ефективної протидії злочинності, зокрема тероризму, слід акцентувати на правовій інформованості та освіченості громадянського суспільства [1, с. 49]. Водночас Н. Богдан, О. Осовець, І. Сегеда та А. Соколенко підкреслюють, що важливим заходом у запобіганні терористичним атакам в умовах воєнного стану в Україні є посилення прикордонного контролю. Крім того, автори вказують на необхідність приділення особливої уваги відновленню туристичних маршрутів у регіонах, які зазнали найменшої шкоди під час військового конфлікту, що може стати потужним резервом для залучення іноземних туристів. Науковці також зауважують, що в умовах війни відбулися значні зміни в туристичній сфері, зокрема, змінилися види та типи туризму, які користуються популярністю сьогодні, а також з'явилися нові туристичні напрямки [2, с. 35-36]. Зі свого боку, В. Кифяк та Ю. Савчук, аналізуючи довоєнний період розвитку туристичного ринку, вважають, що стратегічним орієнтиром для розвитку туризму в прикордонних регіонах має стати підтримка та популяризація внутрішнього та в'їзного туризму, що забезпечило б надходження іноземної валюти та інвестицій, створення нових робочих місць, стимулювання розвитку спеціалізованої та загальної інфраструктури, а також збільшення надходжень до бюджету. Вони також зазначають, що прикордонне розміщення є стратегічним інструментом для розвитку в'їзного туризму, відкриваючи можливості для налагодження транскордонної співпраці в галузі туризму та популяризації регіонів для іноземців [3, с. 92]. Натомість В. Меленюк та Г. Тивоненко відзначають, що практичний досвід розвитку прикордонного туризму вказує на кілька ключових чинників успіху. Серед них важливими є: модернізація пунктів пропуску туристів на територію суміжної держави, вирішення питань медичного страхування та обслуговування туристів, формування єдиних туристичних продуктів, маршрутів і DESTINACIЙ, а також забезпечення доступності туристичної інформації для подорожуючих. Автори підкреслюють, що створення прикордонних туристичних кластерів дозволяє ефективніше реалізувати потенціал розвитку різних сегментів туризму у прикордонних регіонах, що може стати потужним інструментом для соціально-економічного розвитку цих територій [4, с. 96]. Поряд з тим, Чорненький В. у своєму дослідженні зосереджує увагу на адміністративно-правовому вимірі забезпечення безпеки у сфері туризму, наголошуючи на необхідності удосконалення законодавчої бази для гарантування безпеки туристів в Україні [5]. Водночас І. Єрко вивчає сталий та безпечний розвиток туризму як важливий аспект трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії, підкреслюючи значення інноваційних підходів для підвищення ефективності туристичної діяльності [6].

У контексті огляду досліджень вчених, доцільно констатувати, що на сьогодні відсутні ґрунтовні наукові дослідження, що охоплюють вплив запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах України під час правового режиму воєнного стану на стан забезпечення безпеки туристів. Більшість наукових праць з цієї теми обмежуються загальними аспектами безпеки туризму в умовах кризових ситуацій або ж окремими аспектами воєнного стану, але конкретно в межах дослідження впливу посиленого прикордонного контролю на туристичну діяльність в умовах воєнного стану дослідження вчених не є достатньо розробленими. Це вказує на актуальність та потребу в подальших наукових дослідженнях цієї важливої теми, що має пряме значення для забезпечення безпеки туристів і розвитку туризму в Україні в умовах воєнного стану.

3. Постановка завдання

Метою наукової статті є дослідження впливу запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах України під час правового режиму воєнного стану на стан забезпечення безпеки туристів.

4. Методи та матеріали

Методологічною основою дослідження є поєднання якісних і кількісних методів аналізу, зокрема контент-аналіз законодавчих актів, статистичних даних та практик безпеки в туристичній сфері.

Основу джерельної бази становлять: нормативно-правові акти України, зокрема законодавство, що регулює сферу туризму та безпеки в умовах воєнного стану (Закон України «Про туризм», постанова уряду, указ Президента); офіційні дані Державного казначейства та інших державних органів, що стосуються податкових надходжень від туристичних операцій.

5. Результати та обговорення

Безпека в галузі туризму є одним із ключових аспектів, що визначають успішний розвиток цього сектору на глобальному та місцевому рівнях. Забезпечення безпеки туристів охоплює широкий спектр заходів, починаючи від фізичної охорони туристичних об'єктів до правових та медичних аспектів. У сучасних умовах, зокрема в умовах кризових ситуацій або воєнних конфліктів, питання безпеки набувають особливої актуальності. Важливим чинником є також забезпечення безпеки транспорту, проживання та рекреаційних зон, а також інформаційної підтримки для туристів. Враховуючи глобальні виклики та місцеві особливості, безпека в туризмі стає основою для стійкого розвитку галузі та залучення іноземних туристів.

Згідно із законодавством України, безпека в галузі туризму охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на захист прав та інтересів громадян, юридичних осіб і держави. Визначення безпеки в туризмі включає не лише фізичний захист туристів, але й правове, економічне та соціальне забезпечення на всіх етапах туристичних подорожей. Одним з основних напрямів є забезпечення безпечних умов для життя і здоров'я туристів, а також захист їх майна та довкілля. Важливими аспектами є інформування туристів про можливі загрози та надання своєчасної допомоги у випадку надзвичайних ситуацій. Крім того, законодавство передбачає заборону використання туризму для незаконної міграції та експлуатації, що додає важливості правовому регулюванню в цій сфері [7].

У контексті дослідження впливу запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах України під час правового режиму воєнного стану на забезпечення безпеки туристів, важливо звернути увагу на зобов'язання суб'єктів туристичної діяльності. Так, згідно статті 13 Закону України «Про туризм» [7] суб'єкти туристичної діяльності повинні інформувати туристів про можливі небезпеки, що виникають в умовах воєнного стану, а також про необхідність виконання обов'язкових вимог щодо безпеки, таких як медичні щеплення чи інші запобіжні заходи. В умовах підвищеного ризику на прикордонних територіях важливо забезпечити безпечні умови на маршрутах, зокрема, на трасах екскурсій та туристичних походів, а також забезпечити туристів кваліфікованими супроводжуючими, спеціальним спорядженням і

інвентарем. Крім того, у разі виникнення надзвичайних ситуацій, необхідно оперативно інформувати місцеві органи влади та відповідальних осіб, а також забезпечити надання медичної допомоги і транспортування постраждалих. Враховуючи ситуацію на прикордонних територіях, вкрай важливо також посилити охорону довкілля та культурної спадщини, що передбачає мінімізацію шкідливого впливу на соціально-культурне середовище і довкілля в умовах воєнного стану.

Доцільно підкреслити, що запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах України під час дії воєнного стану є важливим елементом забезпечення національної безпеки. Це створює нові умови для функціонування місцевої економіки, зокрема туристичної сфери, яка зазнає значного впливу через зміну рівня безпеки. Зміна режиму перетину кордону, введення додаткових перевірок та обмеження руху громадян суттєво впливають на туристичні потоки та якість надання туристичних послуг. Водночас, з огляду на необхідність підтримання соціально-економічної стабільності в регіонах, що межують із зонами бойових дій, виникає потреба у створенні ефективних механізмів управління ризиками для туристів. Особливого значення набуває співпраця з міжнародними партнерами щодо впровадження передових практик безпеки. У таких умовах важливо зберігати баланс між забезпеченням безпеки та підтримкою туристичної привабливості регіонів.

Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» [8] запровадив воєнний стан на всій території країни, що мало значний вплив на туристичну галузь, особливо в прикордонних регіонах. Важливим аспектом цього указу стало обмеження прав і свобод громадян, зокрема свободи пересування, що безпосередньо позначилося на можливостях туристів відвідувати ці території. Посилення контролю на кордонах і впровадження додаткових заходів безпеки стали необхідністю для мінімізації загроз у прикордонних зонах. Такі обмеження зумовили суттєве зниження туристичних потоків, оскільки пересування іноземних туристів стало практично неможливим. Крім того, жорсткі заходи безпеки вплинули на організацію внутрішнього туризму, оскільки багато туристичних маршрутів опинилися у зоні посилених обмежень. Попри значні труднощі для туристичної індустрії, ці заходи мали ключове значення для збереження життя та здоров'я людей. Водночас забезпечення належного рівня безпеки туристів стало пріоритетом під час організації туристичних послуг у цих умовах.

У зв'язку із запровадженням правового режиму воєнного стану, в прикордонних регіонах України посилено контроль за пересуванням осіб, зокрема туристів. Так, Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147» від 7.12.2023 р. [9] передбачає встановлення спеціального прикордонного режиму, який обмежує вільний в'їзд, перебування та пересування на ділянках шириною 30–50 метрів вздовж лінії державного кордону та до 2 км на кордоні з рф і білоруссю. Це рішення покликане підвищити рівень національної безпеки, але воно також ускладнює доступ туристів до певних туристичних об'єктів у прикордонних районах. Згідно правових новацій громадяни України та іноземці тепер можуть перебувати в прикордонній зоні лише за умови отримання дозволу від Державної прикордонної служби. Видача таких дозволів регулюється новими правилами, що визначають необхідний перелік документів та порядок звернення. Для туристів це означає збільшення часу на оформлення поїздки у прикордонні регіони. Зокрема, до запровадження посиленого режиму туристичні маршрути в прикордонних зонах були доступні за мінімальної перевірки документів. Наразі кожне звернення щодо отримання дозволу розглядається до десяти робочих днів, що може стати перешкодою для організованих та індивідуальних туристичних поїздки. Контроль за дотриманням спеціального прикордонного режиму здійснюється Державною прикордонною службою. Підвищення вимог до безпеки спрямоване на мінімізацію ризиків, пов'язаних із можливими диверсіями або порушеннями кордону, однак це також призводить до скорочення туристичних потоків у прикордонних регіонах, що негативно впливає на місцевий туристичний бізнес. Запровадження спеціальних дозволів і обмежень є вимушеним заходом в умовах воєнного стану, проте потребує додаткових роз'яснень та інформаційної підтримки для туристів і туристичних операторів. Це сприятиме уникненню непорозумінь та забезпеченню належного рівня комфорту для відвідувачів прикордонних територій.

Водночас, важливо зазначити, що нововведення в прикордонному режимі не лише впливають на організацію туристичних поїздок, але й ставлять під питання ефективність існуючих туристичних інфраструктур. Обмеження на пересування можуть зменшити кількість туристичних груп, що здійснюють подорожі до прикордонних зон, а також обмежити кількість внутрішніх і міжнародних туристів, які раніше могли безперешкодно відвідувати ці регіони. Такі зміни можуть не лише вплинути на економічну ситуацію, але й викликати необхідність адаптації туристичних компаній до нових умов, що вимагатиме інвестицій у розвиток інфраструктури безпеки та послуг для туристів.

З огляду на ці обмеження, особливо важливим є вивчення соціально-економічних наслідків для прикордонних регіонів, які значною мірою залежали від туристичної активності. Запровадження спеціальних дозволів на пересування вимагає від місцевих органів влади та туристичних операторів оперативної адаптації до нових умов, щоб забезпечити безпеку та підтримати економіку. У цьому контексті необхідно розглядати не тільки нові безпекові заходи, але й шляхи оптимізації туристичних потоків, щоб мінімізувати негативний вплив на туристичний сектор та місцевий бізнес.

У контексті дослідження розглянемо практичний аспект проблеми. До прикордонних регіонів України належать області, що межують із сусідніми державами, зокрема Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Одеська, Вінницька, Житомирська, Рівненська, Київська, Чернігівська, Сумська, Харківська, Луганська та Донецька. Ці регіони характеризуються різним рівнем економічного розвитку, інфраструктурними особливостями та безпековими викликами, що мають вирішальне значення для забезпечення туристичної діяльності під час воєнного стану. У зв'язку із запровадженням посиленого режиму безпеки в умовах воєнного стану постало питання про вплив цього режиму на туристичну активність і податкові надходження від туристичної діяльності. З цією метою було проведено порівняльний аналіз податкових надходжень за січень-листопад 2023 року та відповідний період 2024 року, що дозволяє частково оцінити рівень безпеки в регіонах (табл. 1).

Таблиця 1. Податкові надходження від туристичної діяльності туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність, до Державного бюджету України, млн грн

Область	2023	січень-листопад 2023	січень-листопад 2024
Волинська	719638	620894	689248
Львівська	42847011	40410840	37822249
Закарпатська	544420	507098	1382762
Івано-Франківська	11212768	10405786	1647495
Чернівецька	1160770	1012014	1316246
Одеська	5134991	4493631	6334281
Вінницька	460687	415150	1470105
Житомирська	261355	247415	476187
Рівненська	399168	346310	474810
Київська	805638	711408	804450
Чернігівська	89827	67457	272243
Сумська	348369	317651	528101
Харківська	1969512	1839414	3049288
Луганська	16404	15502	0
Донецька	140208	114253	259367

Джерело: складено на основі [10].

Податкові надходження за весь 2023 рік відображають загальний рівень активності туристичних агентств, операторів та інших пов'язаних із туризмом підприємств у прикордонних регіонах. Найвищі показники зафіксовано у Львівській (42847,01 млн грн), Івано-Франківській (11212,77 млн грн) та Одеській (5134,99 млн грн) областях. Це пояснюється традиційно високим рівнем туристичного потоку до цих регіонів, наявністю розвиненої туристичної інфраструктури та значними інвестиціями у сферу гостинності.

У регіонах, де безпекова ситуація залишалася відносно стабільною, спостерігається збереження значного обсягу туристичних послуг. Водночас у Луганській та Донецькій областях, де активні бойові дії тривали протягом усього року, надходження є мінімальними: Луганська

область – 16,4 тис. грн, Донецька область – 140,2 тис. грн. Це свідчить про критичний вплив війни на туристичний сектор цих регіонів.

Порівняння даних за 11 місяців 2023 і 2024 років дозволяє виявити як позитивні, так і негативні тенденції в розвитку туристичної галузі.

1. Регіони з позитивною динамікою:

- у Закарпатській, Івано-Франківській, Одеській, Вінницькій, Житомирській, Рівненській, Чернігівській, Сумській та Харківській областях у січні-листопаді 2024 року податкові надходження значно зросли порівняно з аналогічним періодом 2023 року;

- Закарпатська область: надходження зросли в 2,7 раза (з 507,1 млн грн до 1382,8 млн грн);

- Івано-Франківська область: зростання становить 58 % (з 10405,79 млн грн до 16474,95 млн грн).

- Одеська область: зростання на 41 % (з 4493,63 млн грн до 6334,28 млн грн) тощо.

2. Регіони зі зниженням надходжень:

- у Львівській, Київській та Луганській областях спостерігається зниження податкових надходжень за 11 місяців 2024 році порівняно з аналогічним періодом 2023 роком;

- Львівська область: зниження на 6,4 % (з 40410,84 млн грн до 37822,25 млн грн) свідчить про тимчасове скорочення туристичних потоків через посилені безпекові заходи;

- Луганська область: відсутність надходжень у 2024 році свідчить про повну зупинку туристичної діяльності в регіоні тощо.

Підсумовуючи результати аналізу, підкреслимо, що запровадження посиленого режиму в прикордонних регіонах під час правового режиму воєнного стану має різноспрямований вплив на стан забезпечення безпеки туристів та податкові надходження від туристичної діяльності. В умовах стабільніших регіонів (Закарпатська, Івано-Франківська, Одеська області) зростання туристичних надходжень свідчить про підвищення довіри туристів до заходів безпеки. Водночас у регіонах із близькістю до зон бойових дій (Луганська, Донецька області) туристична діяльність майже повністю припинена, що підкреслює важливість стабілізації безпекової ситуації для розвитку туризму. З огляду на це, аналіз податкових надходжень від туристичної діяльності дає змогу визначити, що, попри виклики, регіони із помірним рівнем безпекових загроз поступово відновлюють туристичну активність, тоді як регіони з високими ризиками залишаються в критичному стані. Це підтверджує необхідність подальшого вдосконалення механізмів забезпечення безпеки туристів у прикордонних регіонах.

З огляду на зазначене, висвітлення викликів розвитку туризму у прикордонних регіонах в умовах воєнного стану є важливим для розуміння впливу війни на економічну та соціальну стабільність цих територій. Це дозволяє розробити ефективні стратегії відновлення туристичної інфраструктури та залучення туристів після завершення конфлікту. Так, важливими викликами розвитку туризму у прикордонних регіонах в умовах воєнного стану є наступне:

1. Воєнний стан спричиняє посилення контролю на кордонах, введення додаткових перевірок та обмеження руху. Це знижує туристичну активність через складності при перетині кордону та доступі до туристичних об'єктів. Крім того, необхідність надання спеціальних дозволів на перебування в прикордонних зонах збільшує адміністративні витрати та час на організацію поїздок.

2. Обмеження на пересування іноземних туристів і внутрішніх мандрівників веде до суттєвого скорочення кількості туристичних поїздок у прикордонні регіони. Це негативно впливає на місцевий туристичний бізнес, що вже зазнає втрат через економічну нестабільність.

3. В умовах воєнного стану інфраструктура може бути частково пошкоджена, а функціонування туристичних об'єктів може бути ускладнене. Потреба у відновленні і модернізації туристичних маршрутів і об'єктів вимагає додаткових інвестицій.

4. Збільшення заходів безпеки та контроль за прикордонними територіями може призвести до недостатньої уваги до збереження екологічної ситуації та культурних пам'яток. Це може погіршити туристичну привабливість регіонів.

5. Скорочення туристичних потоків знижує податкові надходження від туристичної діяльності, що, зі свого боку, погіршує фінансове становище місцевих громад і держави в цілому.

З огляду на це, важливими шляхами подолання зазначених вище викликів є:

1. Створення ефективної системи інформування туристів про можливі ризики та посилення нагляду за безпекою на маршрутах дозволить забезпечити безпечні умови для туристів. Варто також посилити співпрацю з міжнародними партнерами для запровадження передових практик безпеки.

2. Введення спеціальних дозволів для туристів має бути супроводжено зручними та швидкими процедурами оформлення, а також інформаційною підтримкою для зменшення адміністративного навантаження.

3. Створення альтернативних туристичних маршрутів у безпечніших зонах, які не підпадають під обмеження воєнного стану, дозволить підтримати туристичний потік у країні.

4. Важливо посилити контроль за збереженням природних ресурсів та культурних об'єктів, зокрема шляхом розробки нових стратегій для мінімізації негативного впливу на довкілля.

5. Важливо запровадити програми підтримки для місцевих туристичних бізнесів, зокрема шляхом надання фінансової допомоги та спрощення податкових умов для компаній, що працюють у туристичній сфері.

6. Продовження просування туристичних регіонів, які перебувають під обмеженнями, може допомогти залучити внутрішніх туристів і міжнародних мандрівників після відновлення безпекової ситуації.

6. Висновки

Підсумовуючи результати дослідження, можна підкреслити, що безпека в туризмі є ключовим чинником сталого розвитку туристичної галузі, особливо в умовах кризових ситуацій та воєнних конфліктів. У цьому контексті, з огляду на воєнний стан в Україні, посилені заходи безпеки стали визначальним чинником, що суттєво вплинув на функціонування туристичного сектору, зокрема в прикордонних регіонах. Одним із важливих аспектів таких змін є запровадження спеціального прикордонного режиму, що передбачає обмеження пересування та підвищені вимоги до оформлення туристичних поїздок. Такі заходи, хоч і спрямовані на забезпечення безпеки, призводять до зниження туристичних потоків, що, зі свого боку, створює нові виклики для туристичних операторів та місцевої влади. Зважаючи на значні соціально-економічні наслідки для прикордонних регіонів, виникає необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів управління ризиками. Водночас важливим є завдання адаптації туристичних послуг до нових умов, що потребує комплексного підходу. Окрім цього, слід звернути увагу на забезпечення належної інформаційної підтримки як для туристів, так і для туристичних компаній щодо нових вимог безпеки. Вирішення цих завдань може бути значно ефективнішим за умов налагодження співпраці з міжнародними партнерами у сфері безпеки. Така співпраця сприятиме не лише збереженню туристичної привабливості регіонів, а й стабілізації місцевої економіки.

References

1. Zavaryka, H. M. (2018). Suspilno-geohrafichne doslidzhennia bezpeky turyzmu v umovakh hlobalizatsii i konfliktiv [Socio-geographical study of tourism security in the context of globalization and conflicts]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Geohrafichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Geographical Sciences*, (9), 45–50. <https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/7892> (in Ukrainian)
2. Bohdan, N. M., Osovets, O. E., Heheda, I. V., & Sokolenko, A. S. (2024). Turystska industriia Ukrainy: problemy adaptatsii u viiskovy period i perspektyvy postvoiennoho vidnovlennia [The tourist industry of Ukraine: issues of adaptation in the military period and post-war recovery prospects]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics*, (1), 28–37. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-1-28-37> (in Ukrainian)
3. Kyfiak, V. F., & Savchuk, Yu. M. (2017). Stratehichniy rozvytok turyzmu u prykarpatskomu rehioni: realii ta perspektyvy [Strategic development of tourism in the border region: Realities and perspectives]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economics*, III(67), 83–94. <http://rps.chtei-knteu.cv.ua:8585/jspui/handle/123456789/318> (in Ukrainian)

4. Meleniuk, V. O., & Tyvonenko, H. I. (2021). Naukovi osnovy formuvannia ta rozvytku prykordonnykh turystychnykh klasteriv [Scientific foundations of the formation and development of border tourist clusters]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, (6), 94–97. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.6.94> (in Ukrainian)
5. Chornienkyi, V. (2018). Zabezpechennia bezpeky u sferi turyzmu: administratyvno-pravovyi vymir [Ensuring security in tourism: Administrative-legal dimension]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya: Iurydychni nauky – Bulletin of the National University "Lvivska Polytechnic". Series: Legal Sciences*, (902), 93–98. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/sep/18346/16.pdf> (in Ukrainian)
6. Yerko, I. (2023). Stalyi ta bezpechnyi rozvytok turyzmu yak odyn z kryteriiv transformatsii konkurentnoho potentsialu subiektiv turystychnoyi industriyi [Sustainable and safe development of tourism as one of the criteria for transforming the competitive potential of tourism industry entities]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and Innovations*, (29), 7–13. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.1> (in Ukrainian)
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (1995). Pro turyzm [On tourism] Law of Ukraine No. 324/95-VR from September 15, 1995. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). Pro vvedennia viiennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine] Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 from February 24, 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (in Ukrainian)
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023). Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 lypnia 1998 r. № 1147 [On amendments to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from July 27, 1998, No. 1147] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1292 from December 7, 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1292-2023-%D0%BF#Tex> (in Ukrainian)
10. State Tax Service of Ukraine. (2025). *Podatkova karta Ukrainy* [Tax map of Ukraine]. <https://map.tax.gov.ua/main> (in Ukrainian)